

УДК 631.115.1:338.43

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

А.С. Мохненко, кандидат економічних наук

Херсонський державний університет

Досліджено особливості фінансового менеджменту фермерських господарств, визначено основні джерела фінансування фермерських господарств

Ключові слова: фермерські господарства, фінансовий менеджмент, факторинг, франчайзинг.

Постановка проблеми. Фінансовий менеджмент фермерських господарств є системою принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів, а також організацією звороту його грошових коштів.

Великі сільськогосподарські підприємства і фермерські господарства мають істотні відмінності в багатьох аспектах фінансової діяльності. Через це система фінансового менеджменту крупних підприємств в сільському господарстві практично мало застосовна у фермерських господарствах.

Доступ до ресурсів для фермерських господарств залежить в основному від їх видів. Так, у теперішній час доступ до земельних ресурсів – головного природного чинника сільськогосподарського виробництва – практично не обмежений. Проте, це породило проблему використання землі як для фермерських господарств, так і для крупних підприємств у сільському господарстві. Вирішення даної проблеми багато в чому залежить від компетенції керівника, його ділової активності й інших

якостей, що визначають фінансові можливості ефективного функціонування і економічного зростання господарства.

Аналіз останніх досліджень. Відомий фахівець в управлінні фінансами господарюючих суб'єктів, що здійснюють комерційну діяльність, І.Бланк наводить принципи ефективного управління фінансовою діяльністю, які, на наш погляд, характерні й необхідні для фермерських господарств:

- інтегрованість із загальною системою управління фермерським господарством прямо або побічно впливає на формування грошових потоків і результати фінансової діяльності, оскільки фінансовий менеджмент безпосередньо пов'язаний з виробничим, інноваційним та ін.;

- комплексний характер формування управлінських рішень визначається тим, що всі види рішень прямо пов'язані з фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта;

- високий рівень динамізму управління обумовлений постійними змінами в зовнішньому і внутрішньому середовищі, що вимагає адаптації фінансового менеджменту;

- варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень у сфері фінансів залежить від вмісту фінансового менеджменту, який визначається самим господарюючим суб'єктом залежно від його специфіки;

- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку – система фінансового менеджменту повинна відповідати місії і меті фермерського господарства.

Використання на практиці викладених принципів дозволить забезпечити темпи приросту виробництва, стійкість економічного зростання (постійне зростання власного капіталу), підвищувати конкурентну позицію на товарному ринку і таке інше.

Мета статті. Проаналізувати особливості фінансового менеджменту фермерських господарств та визначити основні джерела фінансування фермерських господарств.

Викладення основного матеріалу. Процес доступу фермерських господарств на фінансовий і грошовий ринки має свою специфіку і рівень доступності порівняно з великими підприємствами. Отримати фермерському господарству вигідний кредит важко не лише через його високі ціни, але і унаслідок ризикованого фінансового положення господарства і відсутності кредитної історії.

Організація управління фінансами в малому бізнесі з метою ефективного використання капіталу і забезпечення стійкості економічного зростання, правильне управління грають вирішальну роль. Починаючи справу, фермер, перш за все, вирішує проблему джерел фінансування. Капітал потрібний на стадії організації і відкриття справи (основний капітал), надалі для фінансування і здійснення поточної діяльності підприємства (оборотний капітал). Характерною особливістю малого бізнесу є обмеженість фінансових ресурсів. Тому дослідження необхідних грошових ресурсів для більшості малих фірм є проблемою номер один. Вирішення цієї проблеми слід почати з обґрунтування наступних аспектів:

- мета і період потреби фінансових ресурсів;
- сума грошових коштів у тимчасовому циклі;
- визначення джерел фінансування;
- фінансові витрати за позиковими засобами;
- термін окупності фінансових ресурсів, розмір прибутку;
- вибір джерел фінансування.

Джерела фінансування ділять на дві категорії: власні і позикові. Їх склад і структура у фермерських господарствах можуть бути наступних видів:

1. Власні засоби:

- особисті засоби фермера і його сім'ї, а також доходи від постійної роботи в суспільному виробництві, установах і організаціях; інші види особистих доходів;
- засоби партнерів, якщо формування фермерського господарства

здійснювалося на пайовій основі його учасників;

- інвестиції, спонсорство, держпідтримка;
- прибуток від поточної діяльності;
- засоби в розрахунках.

2. Позикові засоби:

- позики у родичів, друзів, споживачів продукції;
- банківські кредити;
- кредити постачальників;
- позики у партнерів по кооперації;
- страхові відшкодування:
- урядові і регіональні програми;
- кредити під активи;
- венчурний (ризиковий) капітал.

Самим відмінковим джерелом фінансування є власні засоби. У цьому випадку, можливо, відразу здійснювати виробничу діяльність, поступово набуваючи досвіду і нагромаджуючи засоби для розширення господарства. Власний капітал може складатися зі своїх заощаджень або засобів, отриманих від продажу якій-небудь власності.

В процесі функціонування фермерського господарства як власні джерела використовуватиметься прибуток, амортизаційні відрахування, а також дебіторська заборгованість.

Позикові засоби на відміну від власних засобів підлягають поверненню. Одним з поширених джерел позикових засобів для малого бізнесу є засоби родичів і друзів або інших джерел. При цьому вони можуть бути надані із сплатою певної ставки відсотків за користування грошовими коштами і (або) на відшкодування обумовленого рівня інфляції.

Банківське кредитування використовується при виникненні потреби у великій сумі грошей. Зазвичай це використовується для покриття недоліку власних оборотних коштів. У сільському господарстві розриви

між процесом виробництва і здобуттям готової продукції досягають 10 місяців і необхідність використання короткострокового кредитування завжди є.

Важливою умовою видачі кредиту фермерському господарству є його забезпечення. Забезпечення кредиту – це цінності, службовці для кредитора заставою повного і своєчасного повернення боржником ний позики і сплати відсотків. Основними видами забезпечення кредиту є поручительство, гарантія, застава і страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту.

Через високі відсоткові ставки, які діють на цей час в Україні, користування банківським кредитом для багатьох фермерських господарств не виявляється можливим.

Як джерела фінансування страхові відшкодування, кредити під активи і венчурний (ризиковий) капітал для малого бізнесу доки істотного значення не мають. Проте, судячи з досвіду розвинених країн, у цих джерелах фінансування містяться великі потенційні можливості для розвитку малого бізнесу всіх галузей і видів діяльності.

Фінансовий лізинг передбачає виплату орендарем в продовж терміну дії контракту сум, що покривають повну вартість амортизації машин і устаткування або велику її частину, а також прибутку орендодавця.

Операційний лізинг полягає на термін, менший амортизаційного періоду майна. Після закінчення контракту об'єкт лізингу повертається власникові або знов здається в оренду.

При всіх позитивних аспектах, на наш погляд, використовувати лізинг як форму фінансування не може дозволити собі фермерське господарство будь-якого розміру. Вважаємо, що для господарств розміром ріллі менше 300 га фінансовий лізинг використовувати недоцільно. Найбільш властива з точки зору окупності витрат – форма операційного лізингу.

Факторинг в науці і практиці визначають як діяльність

спеціалізованої установи (факторингової фірми або факторингового відділення банку) по стягненню грошових коштів з боржників свого клієнта (виробничої або торгівельної фірми) і управлінню його борговими вимогами. У сільському господарстві факторинг особливо вигідний для підприємств малого бізнесу як форма фінансування, що дозволяє керівництву концентруватися на виробничих проблемах і максимізації прибутку, яка прискорює здобуття більшої частини платежів, що гарантує повне погашення заборгованості. Факторинг дає гарантію платежу і позбавляє постачальників від необхідності брати додаткові і вельми дорогі кредити в банці. Все це сприятливо позначається на фінансовому положенні господарюючого суб'єкта.

Франчайзинг – це система продажу ліцензій на технологію і товарному знаку. Система франчайзингу дозволяє використовувати ресурси крупних підприємств для фінансування малого бізнесу, понизити підприємницький і фінансовий ризики. Ліцензіар може надати наступні послуги: здача в оренду основних засобів виробництва, фінансування на вигідних умовах, консультації з правових та інших питань, навчання нового підприємця сучасним методам управління господарством. Використання даної форми для фермерських господарств реально прийнятно в сукупності з крупними підприємствами і об'єднаннями на основі кооперації.

Венчурний (ризиковий) капітал зазвичай використовується для фінансування крупними господарюючими суб'єктами малих фірм-новаторів, коли необхідна апробація впровадження нововведень, особливо у сфері виробництва нової продукції і послуг. Обумовлено це тим, що невдачі для крупного підприємства приведуть не лише до фінансових утрат, а й також відіб'ються на репутації і іміджі надійного і вигідного партнера. Господарюючі суб'єкти невеликого розміру через простоту управління, широкий простір особистої ініціативи, можливості проведення гнучкої науково-технічної політики, активне залучення до своєї діяльності

представників науки набагато швидше освоюють нововведення, ніж крупне підприємство. Для фермерського господарства подібна співпраця з крупними підприємствами також приносить всебічну вигоду. Це виражається в освоєнні нових ринків набагато швидше і з меншими витратами, ніж вона це здійснювала би за рахунок власних ресурсів.

Висновки. Таким чином, у ринкових умовах господарювання фермерські господарства повинні ширше освоювати і використовувати нові форми управління фінансовими ресурсами, економічно вигідні для формування, становлення і розвитку господарств нової формації.

Література

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк – К.: Ника-Центр, 2004. – 528 с.
2. Головин А.А. Повышение эффективности функционирования фермерских хозяйств / А.А. Головин – Курск: КГСА, 2006. – 370 с.
3. Мармуль Л.О. Підвищення доходності фермерських господарств / Л.О. Мармуль // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 74 – 77.
4. Топіха І.Н. Економіка аграрних підприємств: курс лекцій / І.Н. Топіха; Миколаївський державний аграрний університет. – Миколаїв: Видавничий відділ МДАУ, 2005. – 320 с.
5. Мохненко А.С. Особливості реалізації організаційно-економічних змін на вітчизняних підприємствах [Текст] / А.С. Мохненко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія "Економічні науки": наук. зб. – Чернігів, 2014. – Вип. 3(75). – С. 9-14.

Особенности финансового менеджмента и основные источники финансирования фермерских хозяйств. Мохненко А.С.

Исследована особенность финансового менеджмента фермерских хозяйств, определены основные источники финансирования фермерских хозяйств.

*Features of financial management and basic sourcings of farms.
Mokhnenko A.*

The feature of financial management of farms is investigational, certainly basic sourcings of farms.